

## O krajobrazie sakralnym

**Alina Grędzicka**

Wydział Oceanografii i Geografii, Instytut Geografii  
E-mail: alina0401gredzicka@gmail.com

**Tutor: dr Lucyna Przybylska**

Instytut Geografii, Katedra Gospodarki Przestrzennej

**Słowa kluczowe** – *krajobraz, przestrzeń, sacrum*

W celu ukierunkowania swoich rozmyślań o krajobrazie sakralnym, zacznę od określenia pojęcia krajobrazu. Czym on właściwie jest? Bardzo trudno jednoznacznie go opisać, bowiem istnieje wiele jego definicji. Dla mnie krajobraz jest „zdjęciem tego wszystkiego, co nas otacza”. Dzięki niemu mogę scharakteryzować daną przestrzeń, wyodrębnić określone struktury oraz wyznaczyć elementy szczególne. W niniejszej pracy postaram się opisać krajobraz sakralny na podstawie artykułów Urszuli Myga-Piątek „Krajobraz sakralny a turystyka – studium przypadku Masywu Synaj” oraz Grażyny Holly „Kapliczki i krzyże przydrożne w Bieszczadach Wysokich”.

Na początku skupię się na przykładzie Masywu Synaj, który bardzo jednoznacznie określa, czym jest krajobraz sakralny i odpowiada na pytania: kto?, co? i gdzie? tworzy scenografię dla tego rodzaju „zdjęcia”. Kreatorem miejsca są ludzie oraz bardzo unikatowe środowisko przyrodnicze. Można przyznać, że panujące tam warunki naturalne błyskawicznie kierują przybysza na drogę kontemplacji, rozbudowanych przemyśleń nad sensem istnienia oraz dialogu z „wymiarom pozaziemskim”. Panujący tam klimat, nie mała wysokość nad poziomem morza wpływają na nieustanne pobudzanie percepcji odbiorcy. Odwiedzający to miejsce chcą się rozkoszować otaczającym pięknem. Z tego względu na przestrzeni kilku tysięcy lat miejsce to otrzymało markę „sacrum”, jak dla mnie nawet pierwszego stopnia, używając terminologii Mikołaja Madurowicza (2002). Ludzie wyznający różne religie (chrześcijaństwo, islam) byli w stanie dostosować swoje przekonania do szczególnego otoczenia jakim jest środowisko Masywu Synaj.

Krajobraz sakralny przeżywał i nadal przeżywa ewolucję. Jego pierwsze etapy można uznać za „ujarzmianie natury”, w celu dostosowania przyrody do wierzeń. Nie chodzi tutaj o materialne zabudowywanie miejsca, tylko o stopniowe odszukiwanie symboli ukrytych w środowisku zgodnie z przyjętym kanonem kulturowym. Obecnie krajobraz sakralny Masywu Synaj jedna się z szeroko pojętą marką „turystyka”. Postępujące uturystycznienie Synaju potwierdza głęboki charakter tego obszaru i jego recepcję w społeczeństwie, ale przy tym sprawia, że owa przestrzeń zaczyna przeżywać stopniową destrukcję. Błysk, pochodzący z używanych aparatów, profanuje elementy święte. Wyższość atrybutów tej przestrzeni zaczyna tracić na wartości. Czy zatem postawione przez Urszulę Mygę-Piątek pytanie odnośnie stopniowego ograniczania liczby osób zwiedzających powinno otrzymać odpowiedź pozytywną? Uważam, że jeżeli „zjawisko tłumu” z roku na rok będzie się powiększać, opiekujący się tą przestrzenią powinni podjąć wszelkie środki zaradcze, aby unikatowość tego miejsca nie poszła w niepamięć.

Z kolei artykuł Grażyny Holly ukazuje krajobraz sakralny jako bardzo dobre źródło poznania społeczności lokalnej. Mnogość kapliczek i krzyży przydrożnych Bieszczadów Wysokich świadczy o głębokiej pobożności i religijności jego mieszkańców. Na przestrzeni lat stały się one „żywą kroniką” dla tego miejsca. To dzięki nim jesteśmy w stanie odczytywać zamierzchłe ważne wydarzenia religijne i społeczne. Krajobraz sakralny, jako „zdjęcie”, pozwala odkrywać charakter kształtowania się danej przestrzeni. W Bieszczadach Wysokich zauważamy przenikanie się tradycji bizantyjskiej i łacińskiej. Współistnienie tych dwóch obrządków stworzyło zupełnie inny wymiar owych obiektów małej architektury np. wizerunek Chrystusa ukazany na krzyżach charakteryzuje się układem dłoni typowym dla tradycji wschodniej, natomiast ułożenie stóp – dla tradycji łacińskiej.

Każdy krajobraz, nie tylko sakralny, ma w sobie piękno. Piękno jest bogactwem niematerialnym, które zawsze powinniśmy brać w opiekę, aby dać późniejszym pokoleniom możliwość poznawania i odszyfrowywania tego, co nas otacza.

## Literatura

- Myga-Piątek U., 2008. Krajobraz sakralny a turystyka – studium przypadku Masywu Synaj. *Peregrinus Cracoviensis*, 19, 35-45.
- Holly G., 2008. Kapliczki i krzyże przydrożne w Bieszczadach Wysokich, 2008. *Peregrinus Cracoviensis*, 19, 145-161.
- Madurowicz M., 2002. *Sfera sacrum w przestrzeni miejskiej Warszawy*, Wydawnictwo Akademickie Dialog.

**Krótką notką o autorze:** *Studentka I roku MSU gospodarki przestrzennej na Uniwersytecie Gdańskim, która obecnie pracuje jako animator w Centrum Hewelianum. Ponadto czynnie działa w Studenckim Kole Naukowym Gospodarki Przestrzennej m.in. przy pracy nad warsztatami dla dzieci i młodzieży z działu architektura oraz organizacji pozarządowej Instytut Metropolitarny. Interesują ją tematy związane z: kreowaniem przestrzeni publicznych, procesem partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym oraz rolą ukrytego programu w przestrzeni edukacyjnej. W przyszłości pragnie zgłębiać swoją wiedzę w kwestii m.in. planowania przestrzennego oraz dydaktyki pedagogicznej.*